

Vključevanje deležnikov v pripravo gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot na območju Natura 2000

Participation of Stakeholders in Creation of Forest Management Plans for Management Units on Natura 2000 Sites

Dan BURGAR KUŽELIČKI¹, Darij KRAJČIČ²

Izvleček:

Burgar Kuželički, D., Krajčič, D.: Vključevanje deležnikov v pripravo gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot na območju Natura 2000. *Gozdarski vestnik*, 70/2012, št. 1. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 16. Prevod avtorja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic, angleškega Breda Misja.

Slovenija je morala z vstopom v EU leta 2004 določiti posebna varstvena območja in jih vključiti v evropsko omrežje območij Natura 2000. Območja Natura 2000 so se z namenom ohranjanja stanja v naravi vključila v obstoječe gozdnogospodarske načrte, ki so tako pridobili status načrtov, ki so potrebni za ohranjanje in vzpostavitev ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov iz Uredbe o območjih Natura 2000. Za uspešno ohranjanje stanja na območjih Natura 2000 pa je potrebno vključevanje deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov gozdnogospodarskih enot, saj lahko le na tak način dosežemo, da bodo cilji ohranjanja realni in pozneje tudi uresničeni.

Ključne besede: participacija/Natura 2000/gozdnogospodarski načrti

Abstract:

Burgar Kuželički, D., Krajčič, D.: Participation of Stakeholders in Creation of Forest Management Plans for Management Units on Natura 2000 Sites. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 70/2012, vol. 1. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 16. Translated by the author, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic, proofreading of the English text Breda Misja.

After joining the EU in 2004, Slovenia was obliged to designate special protection areas and to incorporate them into the European network Natura 2000. In order to maintain the status of protected areas, Natura 2000 sites were integrated into the existing forest management plans which thus gained the status of plans necessary for preservation and creation of favorable circumstances for qualifying species and habitat types in the Natura 2000 areas. To achieve success in the protection of Natura 2000 sites, stakeholders must be involved in the process of creating management plans for forest management units, as this is the only way to ensure the conservation objectives are kept realistic and later on implemented.

Key words: participation/Natura 2000/management plans

1 UVOD IN HIPOTEZE

1 INTRODUCTION AND HYPOTHESIS

Slovenija je morala z vstopom v EU leta 2004 določiti posebna varstvena območja in jih vključiti v evropsko omrežje območij Natura 2000. Od takrat naprej mora vzdrževati in ohranjati ali izboljšati stanje na teh območjih, kar pa izvaja z implementacijo območij Natura v obstoječe gozdnogospodarske načrte. Na območjih Natura 2000 so gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot s sprejetjem Operativnega programa upravljana z območji Natura 2000 za obdobje 2007–2012 in z Zakonom o ohranjanju narave pridobili status načrtov, ki so potrebni za ohranjanje in vzpostavitev ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Ker je večina območij

Natura 2000 v gozdovih in ker so gozdovi pretežno zasebni, je treba za uspešno pripravo ciljev in ukrepov in za njihovo poznejšo uresničitev v sam načrtovalni proces vključiti deležnike. Namen raziskave je bil analizirati, kakšne so zakonske podlage za ohranjanje narave v Sloveniji in kakšne so možnosti za uspešno izvajanje participativnih postopkov. Za uspešen postopek participacije je potrebna dobra teoretična podlaga, kako izvesti participativni postopek. Šele potem lahko postopek participacije uspešno prenesemo v prakso, torej v proces gozdnogospodarskega načrtovanja.

¹ D. B. K., univ. dipl. inž. gozd., Bratovševa pl. 10, 1000 Ljubljana

² Doc. dr. D. K., Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Tobačna ulica 5, 1000 Ljubljana

Pojem participacija v Sloveniji ni čisto nov, zato smo se osredotočili tudi na analizo dosedanjega izvajanja participativnih postopkov in na podlagi ugotovitev podali priporočila za nadaljnje delo in morebitno izboljšanje.

Pri pripravi prispevka smo si postavili naslednje hipoteze:

- načrte za območja Natura 2000 in gozdnogospodarske načrte je bolje združevati, kot pa jih izdelovati ločeno,
- ker so gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot postali orodje ohranjanja biotske raznovrstnosti, je potrebno širše vključevanje deležnikov vsaj na predhodno prepoznanih konfliktnih območjih,
- proces priprave in sprejemanj gozdnogospodarskega načrta temelji na načelih participacije, vendar v veliki meri zgolj na informiranju in v zelo majhnem deležu tudi na posvetovanju,
- zakonska izhodišča, povezana z vključevanjem deležnikov v proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov, so jasna,
- vključitev deležnikov v pripravo gozdnogospodarskih načrtov omogoča izobraževanje deležnikov o pomembnosti ohranjanja habitatnih tipov in vrst v območju Natura 2000 in tako pripomore k izdelavi takšnih načrtov, ki bodo veliko pripomogli k ohranjanju habitatnih tipov in vrst v prihodnje.

2 METODE DELA

2 METHODS

Pomemben del raziskave, s katerim smo pridobili podatke, je bil anketni vprašalnik, ki smo ga poslali po elektronski pošti 42 pripravljavcem gozdnogospodarskih načrtov na območjih Natura 2000 za leta 2008, 2009 in 2010, saj se je od leta 2008 začel upoštevati Operativni program. Anketni vprašalnik je sestavljen iz dveh delov, pri čemer je prvi del vezan na vprašanja, povezana z vključevanjem javnosti pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, drugi del pa z vprašanji s področja varovanih območij Natura 2000. Anketa je obsegala 16 vprašanj kombiniranega tipa. Odgovore smo zbirali prek spletne ankete od 14. 12. 2010 do konca januarja 2011. V mesecu in pol smo dobili 29 odgovorov, kar pomeni, da je na prošnjo po izpolnitvi vprašalnika odgovorilo 70 % vprašanih.

3 ANALIZA ZAKONODAJE NA PODROČJU GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTOVANJA ZA VAROVANA OBMOČJA

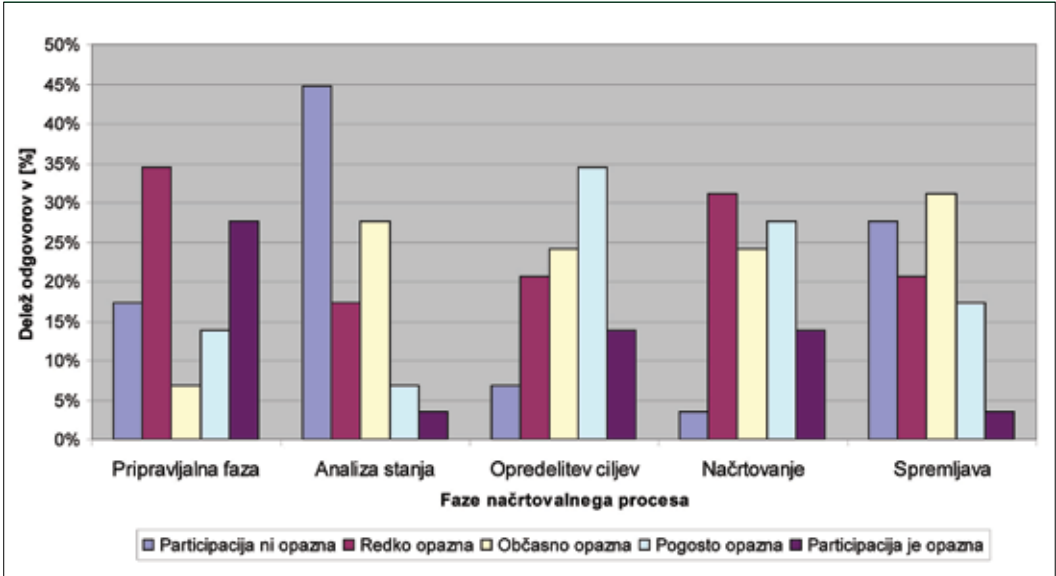
3 ANALYSIS OF LEGISLATION ON FOREST MANAGEMENT PLANNING FOR PROTECTED AREAS

Varstvo narave postaja vedno pomembnejše, zato se zakonodaja sprejema na različnih ravneh: mednarodni, evropski in nacionalni. Na globalnem nivoju so to predvsem zaveze, sprejete v okviru Organizacije združenih narodov, za varstvo narave pa je to predvsem Konvencija o biotski raznovrstnosti (CBD) (Golob, 2011). CBD namenja veliko pozornost ekosistemskemu pristopu, trajnosti rabi, družbeno-gospodarskemu okolju, podatkom ter določilom, ki so potrebna za spremljavo stopnje ohranjenosti gozdne biotske raznovrstnosti. Program omenja zavarovana območja kot enega od mnogih mehanizmov za doseganje ciljev (Golob, 2007). CBD je v pravni red EU večinoma prenesena z dvema direktivama, in sicer z Direktivo o ohranjanju prostoživečih ptic in Direktivo o ohranjanju habitatov. Na evropskem nivoju je pomembna tudi Aarhuška konvencija, ki prispeva k sodelovanju javnosti v odločanju pri okoljskih zadevah in tako pripomore k varstvu pravic vsake osebe, da živi v okolju, ki je primerno za njeno zdravje in blaginjo (Marega, 2010). Vse to so pravna dejstva, ki jih je treba v veliki meri upoštevati pri oblikovanju nacionalne gozdne politike (Golob, 2011).

4 GOZDNOGOSPODARSKI NAČRTOVANJE IN NATURA 2000

4 FOREST MANAGEMENT PLANNING AND NATURA 2000

Med državami Evropske unije je Slovenija v samem vrhu glede na delež omrežij območij Natura 2000 (Skoberne, 2011). Zato je treba pripisati velik pomen izdelavi gozdnogospodarskih načrtov za upravljanje z gozdovi. V proces izdelave gozdnogospodarskih načrtov je treba po slovenski zakonodaji vključiti javnost, pa tudi posebne smernice za varstvo območij Natura 2000.



Slika 1: Odgovori na vprašanje, v kateri fazi načrtovalnega procesa je participacija najbolj opazna in kje najmanj?
 Figure 1: Answer to the question: In which stage of the planning process is the participation the most and in which the least common?

Območja Natura 2000 se varuje prek naravovarstvenih smernic, ki jih mora v Sloveniji izdelati Zavod RS za ohranjanje narave (ZRSVN). Vključitev naravovarstvenih smernic v GGN je določeno v pravilniku o gozdnogospodarskem načrtovanju. V Sloveniji smo ukrepe za doseganje varstvenih ciljev vključili v že obstoječe gozdnogospodarske načrte, ki so tako postali neposredno potrebni za varstvo območij Natura 2000 (Kogovšek et al., 2011).

Tako smo rešili problem usklajevanja posebnih upravljavskih načrtov za območja Natura z gozdnogospodarskimi načrti, kar na koncu privede tudi do večje realizacije varstvenih ukrepov. Tudi gozdni načrtovalci se v kar 76 % strinjajo, da ločeno načrtovanje za varovana območja ne bi pripomoglo k večjemu pomenu načrtov za območja Natura 2000.

(odločanja) poleg strokovnjakov (načrtovalcev) vključimo različne javnosti. Tako lahko tisti, ki jih zadevajo rezultati načrtovanja, postanejo soudeleženci v procesu načrtovanja (Bončina et al., 2004).

Vendar same participacije ne moremo omejiti na posamezno fazo načrtovalnega procesa, smiselno mora biti vgrajena v celoten načrtovalski proces. V Sloveniji imamo v načrtovalnem procesu naslednje faze: pripravljalna faza, analiza stanja, opredelitev ciljev, načrtovanje, spremljava. V anketi smo vprašali, kateri od omenjenih faz je participacija deležnikov najpogostejša (Slika 1).

Iz odgovorov je razvidno, da je participacija najbolj opazna v pripravljalni fazi, najmanj pa v fazi analize stanja in spremljave. Pri fazah opredelitev cilja in načrtovanje je participacija deležnikov nekoliko večja, saj tod deležniki lahko izrazijo svoje želje in zahteve do gozda (Slika 1).

5 PARTICIPATIVNO NAČRTOVANJE 5 PARTICIPATORY PLANNING

5.1 Participacija v načrtovalnem procesu 5.1 Participation in the planning process

Participativno načrtovanje pomeni sodelovanje deležnikov v načrtovalnem procesu – s participativnimi postopki lahko v proces načrtovanja

Obveščanje javnosti

Obveščanje o procesu sodelovanja javnosti naj bo pravočasno, razumljivo in informativno. Mežnarič (2008) v Priročniku za načrtovanje, vodenje in vrednotenje sodelovanja našteva naslednje načine obveščanja: strokovna revija/bilten, spletna stran, oglasi v dnevnikih, časopisih, forum, letaki.

Oblike sodelovanja javnosti

Poznamo različne načine vključevanja lokalnega prebivalstva v načrtovalni proces za razvoj zavarovanega območja (Getzner et al., 2010). Pri izbiri načinov je pomembno, da z njimi pridobimo mnenje in predloge javnosti. Lahko uporabljamo naslednje oblike: javna predstavitev, javna obravnava, delavnica, sestanki z zainteresiranimi deležniki ali skupinami, skupine za oblikovanje vizij in scenarije, raziskave javnega mnenja, razgrnitev načrta in druge metode participacije. Pri nas smo z anketo ugotovili (Slika 2), kateri načini vključevanja javnosti so najpogostejši pri delu načrtovalcev.

Participacija deležnikov se v večji meri uporablja samo pri javni razgrnitvi (osnutkov) načrtov (Slika 2), in to skoraj v vseh primerih. Manj se uporabljajo javne razprave in še v manjši meri obvestila in informacijska besedila. Druge oblike participacije, kot so seminarji, predstavitve, razstave, skoraj niso v rabi. Malo bolj uporabljena oblika participacije so posveti, delavnice in delovne skupine. Za vse tri najpogosteje uporabljene načine pa je značilna pretežno enosmerna komunikacija.

3.2.2 Posledice participacije

3.2.2 Consequences of participation

Pri participaciji se srečujemo s pozitivnimi in negativnimi posledicami pa tudi ovirami, izzivi in tveganji.

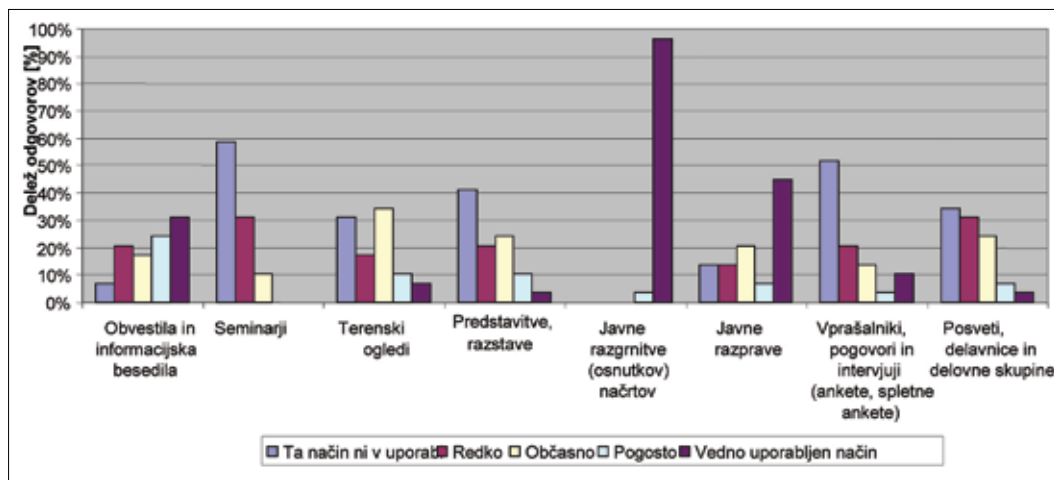
Positivne posledice participacije deležnikov v načrtovalnem procesu so izboljšanje kakovosti načrtov. Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) omenja naslednje pozitivne posledice (Marega, 2010):

- povečan občutek lastništva,
- večja naklonjenost območjem ohranjanja narave,
- povezava med načrtovanjem za zaščito in načrtovanjem za razvoj,
- primeren komunikacijski mehanizem.

Participacija prinaša tudi negativne posledice, ki ji ne kaže spregledati. Izpostavimo lahko predvsem naslednje:

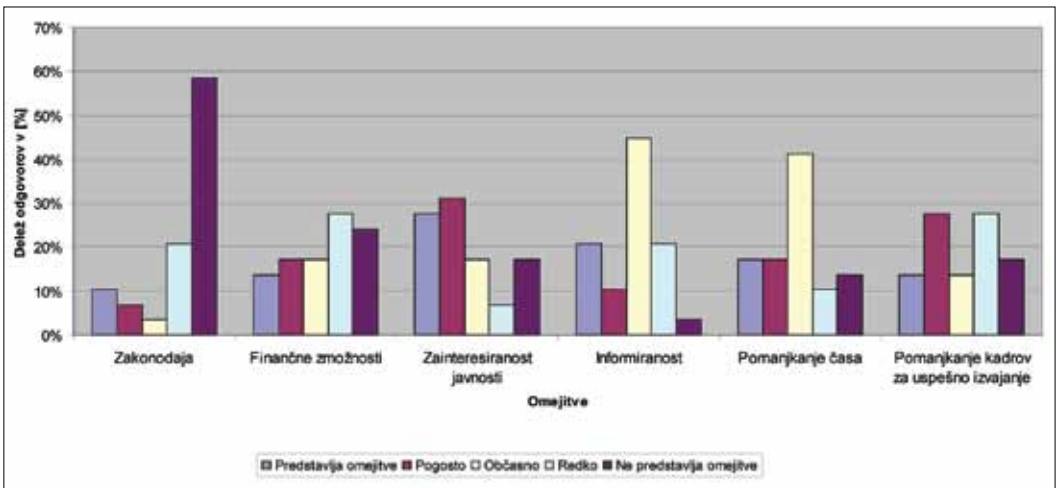
- večja poraba časa in večji administrativni stroški,
- nevarnost zlorabe participacije s strani ekstremnih skupin, katerim participacija služi za zavlačevanje in ne za iskanje rešitve,
- možnost eskalacije konfliktnih situacij,
- pretirana pričakovanja,
- omejeno število stališč, problem reprezentativnosti in legitimnosti sodelujočih (Bončina in sod., 2004).

Ena od negativnih posledic je možnost izbrane participacije za zavlačevanje, namesto za iskanje rešitve. Rezultati ankete so pokazali, da večina, 55 % načrtovalcev, meni, da vključevanje javnosti ne povzroča težav pri pravočasnem potrjevanju gozdnogospodarskih načrtov, 31 % jih je odgovorilo,



Slika 2: Kateri način vključevanja deležnikov je najpogostejši pri vašem delu?

Figure 2: Which way of stakeholder involvement is the most common in your work?



Slika 3: Odgovori na vprašanje, katere so glavne omejitve pri vključevanju deležnikov v proces participacije?
 Figure 3: Answer to the question: Which are the main constraints for involving stakeholders in the participation process?

da se to dogaja občasno, 14 % pa je že imelo takšno izkušnjo. V prihodnosti bi bilo morda primerno ozaveščati javnost o pravem namenu participacije in tako preprečiti, da bi se le-ta zlorabljala.

Vključitev deležnikov je zahteven proces, ki ga velikokrat spremljajo omejitve in ovire (Slika 3).

Rezultati kažejo, da zakonodaja, finančne zmožnosti ne povzročajo težav pri vključevanju deležnikov. Odgovori so približno enakomerno razporejeni pri drugih omejitvah, kjer je mogoče še vedno največja omejitev zainteresiranost javnosti in informiranost.

3.3 Deležniki

3.3 Stakeholders

Deležniki (ang. stakeholders) gozdarskega načrtovanja so posamezniki, skupine, organizacije itn., ki jih zadeva vsebina načrtov oziroma, ki lahko vplivajo na načrtovanje in gospodarjenje z gozdovi (Bončina et al., 2004). Razmere v GGO in GGE v Sloveniji so zelo raznovrstne, zato so različne tudi interesne skupine med območji in znotraj območij. Na splošni ravni lahko razlikujemo naslednje interesne skupine (Bončina, 2004): gozdni posestniki, gozdarske organizacije, upravni organi, nevladne organizacije, lokalne skupnosti, druge gospodarske družbe.

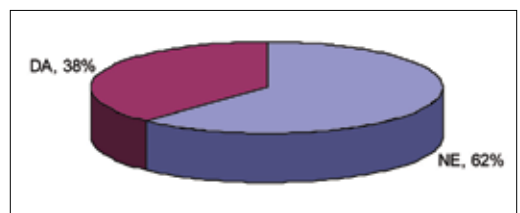
V anketi, izvedeni med načrtovalci, smo se pozanimali, kateri deležniki imajo največji interes za sodelovanje v procesu gozdnogospodarskega

načrtovanja (Slika 4). To so gozdni posestniki in gozdarske organizacije. Gozd je za lastnike namreč dodaten ali pa tudi glavni vir dohodka. Gozdarske organizacije, mednje lahko štejemo gozdarske gospodarske družbe, imajo velik interes sodelovati, saj izvajajo dela v gozdu, predvsem pa v državnih gozdovih, kjer se gozdno gospodarske družbe pojavljajo kot koncesionarji.

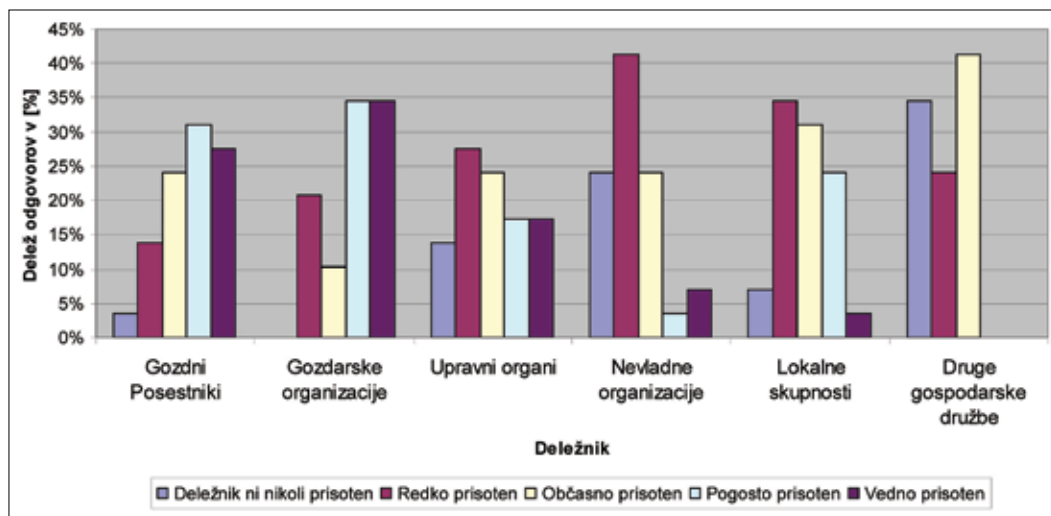
Bolj bi bilo treba vključiti druge gospodarske družbe, na primer turistične in kmetijske družbe. Predvsem turistične bi morale aktivneje sodelovati, saj bi tako lahko okrepili tudi druge funkcije gozda, ne le lesnoproizvodne.

Določitev deležnikov

Ko razvijamo participativni proces, je treba razjasniti, na koga lahko vplivajo odločitve in dejanja in kdo ima moč vplivati nanje. Zato je treba pred začetkom procesa poiskati ključne deležnike



Slika 5: Ali ste pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov že kdaj opravili analizo deležnikov?
 Figure 5: Did you carry out the analysis of stakeholders in the process of management plan creation?



Slika 4: Odgovori na vprašanje, kateri deležniki so bili doslej najpogostejši pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov?
 Figure 4: Answer to the question: Which stakeholders were mostly involved in the creation of management plans until now?

v želji, da bi zagotovili sodelovanje vsakogar, na katerega interese vplivamo neposredno ali posredno, z informacijami, izkušnjami in strokovnimi znanjem o določeni temi ali z možnostjo nadzora ali vpliva na sredstva za izvršitev (Marega, 2010).

Najučinkovitejši način za pridobitev jasne slike, kdo so relevantni deležniki, je analiza deležnikov, ki je določitev vseh relevantnih deležnikov, razločevanje med njihovimi različnimi kategorijami in raziskava odnosov med območji ohranjanja narave in deležniki in med njimi samimi. Analiza deležnikov omogoča njihovo razvrstitev po prioritetah glede na njihov interes in vpliv na njihov interes in vpliv na načrtovalni proces (Marega, 2010).

Odgovori načrtovalcev (Slika 5) so zaskrbljujoči, saj nakazujejo, da kar 62 % načrtovalcev ni

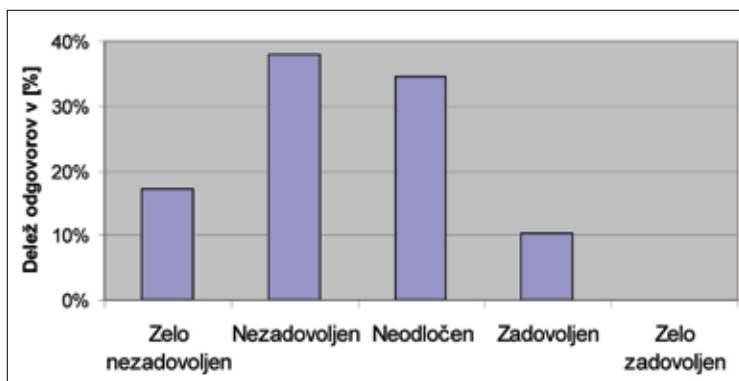
opravilo analize deležnikov. V prihodnje bi morali to izboljšati, saj bi tako dosegli večjo realizacijo GGN GGE in vzpostavili boljše sodelovanje med deležniki in načrtovalci.

3.4 Participacija in območja Natura 2000

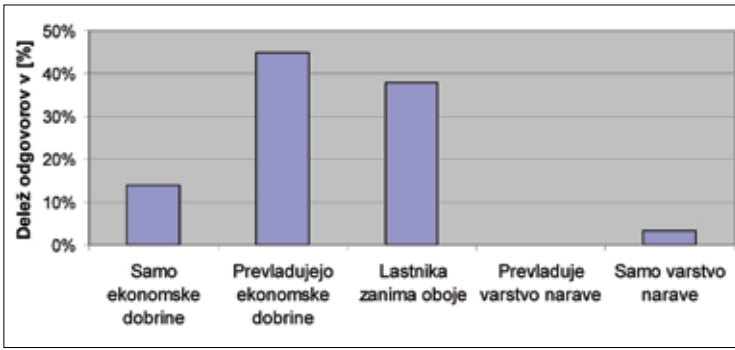
3.4 Participation and Natura 2000 sites

Participacija državljanom omogoča močnejši glas pri okoljskem odločanju. To je eno od temeljnih načel trajnostnega razvoja in s tem trajnostnega upravljanja z gozdovi. »Okoljska vprašaja so najbolje obravnavana v sodelovanju z vsemi prizadetimi državljani« (Tabbush, 2004).

Sedanje stanje kaže, da po mnenju načrtovalcev večina deležnikov ni zadovoljna s povečanim pomenom varovanih območij, saj je 55 % vseh



Slika 6: Kakšen je odziv deležnikov na povečan pomen varovanih območij?
 Figure 6: What is stakeholders' response to increased significance of protected areas like?



Slika 7: Ali se deležniki zanimajo za ohranjanje varovanih območij (območja Natura 2000) ali v gozdu bolj vidijo ekonomske dobrine (les)?

Picture 7: Are stakeholder interested in preservation of protected areas (Natura 2000 sites) or do they see only economical benefits (wood) in the forest?

odgovorov »zelo nezadovoljen« in »nezadovoljen«. Velik delež deležnikov je tudi neodločenih in le manjši delež načrtovalcev je odgovoril, da se deležniki odzivajo pozitivno (Slika 6). Tudi slika 7 prikazuje, da se lastniki veliko bolj zanimajo za ekonomske dobrine kot za varstvo narave. Mogoče bi bilo treba v primeru omejevanja gospodarjenja z gozdovi na območjih Natura 200, lastnikom nadomestiti izgubo dohodka. Vendar pa program razvoja podeželja ne predvideva nobenih nadomestil lastnikom gozdov, ki gospodarijo na način, ki prispeva k ohranjanju kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. V prihodnosti bi bilo treba to spremeniti, saj bi tako lahko motivirali lastnike gozdov, da bi predvidene ukrepe tudi izvajali (Rozman et al., 2011).

Na področju vključevanja deležnikov in ozaščanja o varovanih območjih se je zelo veliko naredilo s projektom NATREG (slov: Upravljanje naravnih bogastev in varovanih območij kot priložnost za trajnosti razvoj). Glavni namen projekta NATREG je prikaz in promocija potencialov varovanih območij, izboljšanje njihove razpoznavnosti in dobrih priložnosti za trajnosti razvoj, obenem pa tudi krepitev prepoznavnosti ohranjanja narave in okolja kot vrednote. Pri tem je predvsem pomembno vodenje s participacijo. Med projektom potekajo številna usposabljanja in delavnice za ključne deležnike regionalnega razvoja, prostorskega načrtovanja varovanja narave in preostalih povezanih sektorjev (NATREG, 2011).

4 DISKUSIJA

4 Discussion

Po raziskavi iz leta 2009, ki jo je izvedla EEA – European Environmental Agency, rezultati na

podlagi 26 kazalnikov kažejo, da cilji ohranjanja narave, postavljeni za leto 2010, ne bodo doseženi. Tudi sprejeta direktiva EU o obnovljivih virih energije, katere cilj je, da bodo obnovljivi viri do leta 2020 zavzemali 20 % energije v EU (Dossche et al., 2010), lahko negativno vpliva na doseganje ciljev za ustavitev izgube biotske raznovrstnosti v evropskih gozdovih. To kaže, da članice niso vzele resno ciljev za leto 2010, kar je privedlo peljalo do zmanjšanja biotske pestrosti (Dossche et al., 2010). Za uspešno ohranjanje biotske pestrosti bo treba pritegniti vse deležnike, ki so kakor koli povezani z okoljem, in jih vključiti v aktivno varstvo narave. V program razvoja podeželja bo treba dodati tudi možnost pridobitve finančnega nadomestila za lastnike, ki s svojimi površinami, ki so del območja Natura 2000, gospodarijo na način, ki ohranja biotsko raznovrstnost.

Deležniki, ki od gozda pričakujejo izpolnitev številnih potreb, lahko s svojimi prevelikimi zahtevami in neprimernimi dejanji negativno vplivajo na biotsko raznovrstnost. Ravno s tem namenom je treba poskrbeti za aktivno vključevanje deležnikov v proces načrtovanja, saj bi jih tako lahko izobrazili o pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti, obenem pa tudi bolj upoštevali njihove želje do gozda. Velika potreba po aktivnem vključevanju deležnikov se pojavlja predvsem na območjih z velikim številom deležnikov, kar je v Sloveniji pogost primer zaradi številnih lastnikov gozdov. Le uspešna vključitev vseh deležnikov privede do uspešne ohranitve območij. Delati bo treba tudi na dvosmerni vključenosti deležnikov in ne le na enosmerni, kot je bilo doslej najpogosteje.

Projekte, kakršen je npr. projekt NATREG, bi bilo treba izvajati tudi vnaprej, saj veliko pripomorejo k večjemu pomenu zavarovanih območij

in to dosežejo s participacijo deležnikov na danem območju. Le s participacijo bo javnost namreč dojela pomen pojma biotske raznovrstnosti in zakaj je tako pomembno, da jo ohranjamo. Projekti v okviru NATREG, npr. Komunikacijski načrt območja Pohorje (Koron in sod., 2010) ali pa tudi NATREG procesni načrt izdelave osnutka načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje (Danev, 2010), so postopen in nazoren prikaz uspešnega reševanja konfliktnih situacij na območjih Natura 2000, po katerem bi se lahko zgledovale preostale članice EU. Seveda pa je proces participacije zahteven, zato je pomembno, da bi v prihodnosti več pozornosti namenili usposabljanju kadrov za uspešno moderiranje participativnega procesa, saj lahko le dober moderator doseže kompromise in uresniči cilje.

Pomembno je sodelovanje med ZRSVN in ZGS, ki je bilo vzpostavljeno že na samem začetku določanja območij Natura 2000, pozneje pa se je sodelovanje še izboljšalo. V proces participacije bi bilo treba vključiti raziskovalne organizacije, ki bi lahko omogočile ekspertne ocene. Tako sodelovanje lahko privede do bolj kakovostno narejenih načrtov in takšnih ukrepov, ki pomagajo dosegati cilje ohranjanja narave. Več pozornosti je treba nameniti vključevanju preostalih deležnikov, ki doslej niso aktivno sodelovali, saj bodo gozdno-gospodarski načrti brez njihovega sodelovanja uresničeni le delno.

6 VIRI

6 REFERENCES

BONČINA, A., 2004. Participacija v gozdarskem načrtovanju, V: Participacija v gozdarskem načrtovanju, Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 7–18
BONČINA, A., FICKO A., KOTNIK T., 2004. Zasnova participativnega načrtovanja. Gozdarski vestnik, 62, 2: 85 – 95

DANEV, G., 2010. NATREG Procesni načrt izdelave osnutka Načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje. Ljubljana, ZRSVN: 38 str.
DOSSCHE, V., OZINGA, S., 2010. Forest in Danger: Failures of EU Policy and What Needs to Change. FERN: 48 str.
GETZNER, M., JUNGMEIER, M., LANGE, S., 2010. People, Parks and Money Stakeholder involvement and regional development: a manual for Protected Areas. Klagenfurt, NATREG: 217 str.
GOLOB, A., 2007. Temeljne značilnosti procesov v zvezi z gozdovi in gozdarstvom v Evropi in svetu v času predsedovanja Slovenije EU. Gozdarski vestnik, 65, 5/6: 243–253
GOLOB, A., 2011 Cilji ter ukrepi gozdne in naravovarstvene politike. Gozdarski vestnik, 69, 1: 9–17
KOGOVSŠEK, T., DANEV, G., KRAJČIČ, D., 2011. Ukrepi upravljanja z Naturo 2000 v slovenskem gozdarstvu. Gozdarski vestnik, 69, 1: 47–52
KORON, B., URATARIČ, N., 2010. NATREG Komunikacijski načrt za Pohorje. Ljubljana, ZRSVN: 43 str.
MAREGA, M., 2010. Guidelines on Stakeholder Engagement in Preparation of Integrated Management Plans for Protected Areas. NATREG: 22 str.
MEŽNARIČ, I., 2008. Priročnik za načrtovanje, vodenje in vrednotenje procesov sodelovanja javnosti. Ljubljana, Ministrstvo za javno upravo: 63 str.
NATREG – Managing Natural Assets and Protected Areas as Sustainable Regional Development Opportunities. http://www.zrsvn.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=64&id_informacija=659 (26. 2. 2011)
ROZMAN, R., HARMEL, M., 2011. Gospodarjenje z gozdom v službi ohranjanja narave. Gozdarski vestnik, 69, 1: 59–68
SKOBERNE, P., 2011. Doseganje ciljev varstva narave pri gospodarjenju z gozdom v Sloveniji. Gozdarski vestnik, 69, 1: 18–23
TABBUSH, P., 2004. Public money for public good? Public participation in forest planning. Forestry, 77, 2: 145–156